

Р. О. Мірошник, У. О. Прокоп’єва
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

<https://doi.org/10.23939/semi2020.01.063>

© Мірошник Р. О., Прокоп’єва У. О., 2020

Висвітлено проблематику розвитку малого і середнього бізнесу в Україні. Окреслено соціальні та економічні функції малого і середнього бізнесу. Проаналізовано статичні показники діяльності малого та середнього бізнесу, а також фізичних осіб-підприємців.

На основі проаналізованих праць та досліджень авторами виділено та сформовано п’ять груп проблем, з якими зіштовхується малий та середній бізнес. До цих проблем належать: започаткування діяльності суб’єктів господарювання; фінансування та пошук кредитних коштів; реалізація товарів, послуг та робіт; економічна, політична та суспільна ситуації в Україні; настання форс-мажорних обставин.

Розглянуто стан підтримки малого і середнього бізнесу з боку вітчизняного уряду. Запропоновані шляхи подолання негативних факторів та чинників для малого та середнього бізнесу на перспективу.

Ключові слова: малий бізнес, середній бізнес, підприємництво, фізична особа-підприємець, розвиток, фінансування, юридична особа, уряд, операційна діяльність, проблеми, перспективи.

Постановка проблеми

У сучасних умовах господарювання розвиток малого та середнього бізнесу повинен бути основним напрямком політики економічного розвитку держави, оскільки це допомагає вирішувати питання та проблеми як соціально-економічного, так і суспільного характеру в Україні. В умовах подолання кризових явищ в Україні вітчизняний уряд повинен розуміти важливість розвитку малого та середнього підприємництва, а особливо діяльність фізичних осіб-підприємців (ФОПів), їх роль та місце у формуванні економіки країни. Сьогодні суб’єкти малого та середнього бізнесу (юридичні особи та фізичні особи-підприємці) стикаються з низкою проблем, зокрема: недосконалою політикою держави в податковій сфері, відсутністю доступних програм підтримки малого та середнього бізнесу в Україні, високі ставки за кредитні кошти, що обмежує підприємства та підприємців у залученні капіталу для своєї операційної діяльності. Ці та низка інших проблем призводять до виникнення та функціонування тіньового сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сучасні умови розвитку підприємництва в Україні характеризуються різноманітними викликами та труднощами. Більшість наукових досліджень вивчають теоретичні та практичні аспекти функціонування малого та середнього бізнесу в Україні. Вітчизняні науковці та дослідники

Зацікавлені процесами становлення малого та середнього бізнесу в Україні, особливостям його розвитку в економічній, політичній та соціальній площинах розвитку країни, визначають основні причини повільного розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, а також окреслюють перспективи їхнього подальшого функціонування. З огляду на велику кількість досліджень та статей щодо діяльності малих та середніх підприємств, ці питання залишаються актуальними та потребують подальшого дослідження.

Тематику малого та середнього бізнесу в реаліях вітчизняної економіки висвітлюють у своїх працях багато вітчизняних науковців та дослідників, таких як О. Кузьмін, С. Соболев, Б. Данилишин, Р. Рудик, М. Козоріз, С. Реверчук, З. Герасимчук, О. Барановський, З. Варналій, М. Бутко та інші. Власне проблематика розвитку малого і середнього бізнесу в Україні висвітлюють у своїх працях таких вчених, як: В. Турчак [1], Н. Поповенко [2], О. Ганенко [2], Л. Кузнєцова [3], О. Крухмаль [5], Л. Криворучко [5], Н. Сілічєва [8], В. Табінський [9], В. Телятник [9], А. Сімон [9], О. Дикань [10].

Постановка цілей

Дослідження проблематики розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, а також їхніх перспектив подальшого існування, зумовлює постановку таких цілей:

- виокремити та дослідити проблеми та умови розвитку малого і середнього бізнесу у вітчизняній економіці;
- окреслити перспективи та заходи щодо розвитку малого і середнього бізнесу.

Викладення основного матеріалу

Малий та середній бізнес є основною складовою економіки держави. Малі та середні підприємства, а також фізичні особи-підприємці (ФОПи) виконують соціальну функцію, а саме – створення робочих місць для населення та професійне навчання. Малий бізнес – мобільний, швидко реагує на потреби і зміни ринку, є прибутковим, пропонує унікальні товари та послуги.

Малий та середній бізнес, індивідуальне підприємництво – це створення нових робочих місць, а також альтернатива найманій праці. Розвиток малого і середнього бізнесу є дуже важливим для формування середнього класу суспільства [9, с. 848].

Вітчизняний уряд розглядає малий та середній бізнес, а також індивідуальне підприємництво лише як один із шляхів поповнення державної казни. Проте слід зазначити, що малий та середній бізнес виконують низку важливих економічних і соціальних функцій, найважливішими з них є такі [2, с. 126; 3, с. 250; 8, с. 305]:

- вирішення проблеми зайнятості населення: збільшення кількості суб'єктів господарювання призводить до створення нових робочих місць (реєстрація громадян фізичними особами-підприємцями тощо);
- надання гнучкості та адаптивності ринку. Суб'єкти господарювання малого та середнього бізнесу швидше та оперативніше контактують із споживачами, краще реагують на потреби ринку, якісніше обслуговують споживачів;
- формування конкурентного середовища в умовах ринкової економіки, що стимулює виробництво товарів, послуг та робіт, які будуть затребувані на ринку, створення конкуренції монополістам;
- здійснюють структурну перебудову економіки, мають свободу ринкового вибору;
- у більшості випадків задають темп економічного зростання економіки, генеруючи та реалізуючи інноваційні ідеї (комерційні, технічні, маркетингові, соціальні та інші), випускають новітні товари та послуги, що матимуть значну частку наукоємності;
- формування середнього класу, що дає змогу розвивати громадянське суспільство в державі, послабити тенденції щодо соціальної нерівності, зменшити соціальну напругу, прискорити процеси демократизації ринкових відносин.

Усі суб'єкти господарювання в Україні поділяються на юридичних та фізичних осіб. Юридичними особами, що здійснюють комерційну діяльність є: великі підприємства (зі штатом працівників понад 250 осіб та обсягом чистого доходу понад 50 млн. євро на рік), середні підприємства (зі штатом працівників до 250 осіб та обсягом чистого доходу до 50 млн. євро на рік), малі підприємства (зі штатом працівників до 50 осіб та обсягом чистого доходу до 10 млн. євро на рік), що містять мікропідприємства (зі штатом працівників до 10 осіб та обсягом чистого доходу до 2 млн. євро на рік) [11].

Фізичні особи-підприємці (ФОПи) залежно від специфіки діяльності та обсягів доходу поділяються на фізичних осіб-підприємців I, II та III груп. ФОПи можуть займатися різноманітними видами діяльності, які дозволені чинним законодавством України. Фізичні особи-підприємці є найактивнішими учасниками бізнесу, несуть повну відповідальність за свою діяльність майном, своєчасно сплачують податки, впроваджують інновації в свою операційну діяльність, створюють нові робочі місця тощо [11].

У структурі вітчизняного підприємництва за розміром підприємств станом на 2018 рік частка малих підприємств становила 95,5 %, середніх – 4,4 % та великих – 0,1 % (рис. 1) [4].

У 2018 році за даними Державної служби статистики в Україні було зареєстровано 355877 підприємств. Зокрема, було 446 великих підприємств, або 0,1 % всієї структури; середніх підприємств було 16057, або 4,4 % всієї структури; малих підприємств було 339374, або 95,5 % всієї структури, з них 292772 мікропідприємства, або 82,3 % всієї структури.

Переважає кількість середніх і малих підприємств України зосереджена у місті Києві, Київській, Дніпропетровській, Одеській, Львівській та Харківській областях. Найменшу кількість середніх і малих підприємств зареєстровано у Закарпатській, Волинській, Рівненській, Сумській, Тернопільській та Чернівецькій областях [4].

Середній бізнес в Україні за даними Державної служби статистики за 2018 рік налічував 16057 підприємств, чи 4,4 %. Середній бізнес найбільше зосереджений у таких видах економічної діяльності: промисловість – 4691 од.; сільське, лісове та рибне господарство – 2533 од.; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 2714 од., а найменше – у сфері освіти – 54 од.

Малий бізнес налічує 339374 підприємства, з них 292772 од. – мікропідприємства, або 82,3 %. Найбільше підприємств малого бізнесу зосереджено за такими видами діяльності: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 90823 од.; сільське, лісове та рибне господарство – 44182 од.; промисловість та операції з нерухомістю – 37640 од. та 32230 од. відповідно. Найменше підприємств малого бізнесу здійснюють свою діяльність у сфері освіти – 2035 од. та мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – 1963 од. [4].

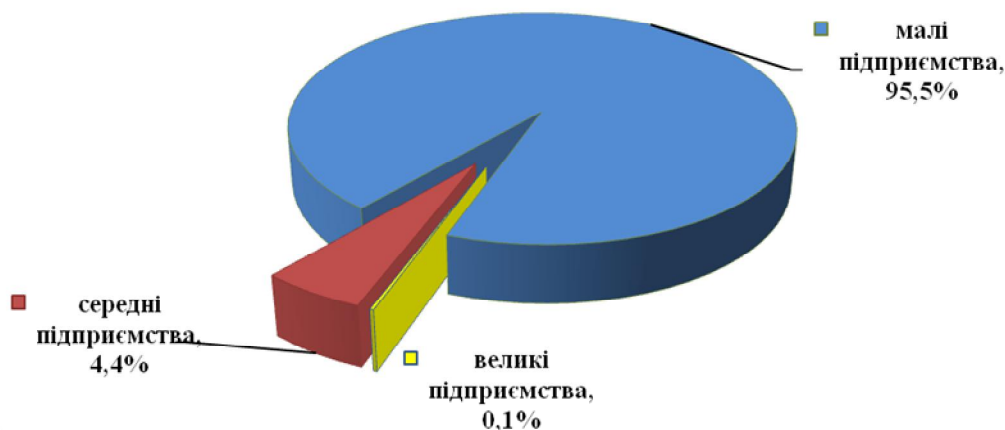

Рис. 1. Кількість підприємств за їх розмірами у відсотках до загальної кількості підприємств станом на 2018 рік*

* Без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: [4].

Дослідимо стан діяльності підприємств України впродовж 2017–2018 рр. Показники діяльності малих, середніх та великих підприємств в Україні наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Показники діяльності малих, середніх та великих підприємств в Україні за 2017–2018 рр.

Показники	Роки					
	2017*	2018*	2017*	2018*	2017*	2018*
	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства (в т. ч. мікропідприємства)	
Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання, осіб	1560900	1574301	2623807	2784464	3956331	4173665
Кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання, осіб	1560883	1574287	2621738	2782419	2393277	2603135
Частка підприємств, що отримали прибуток, %	72,7	73,6	74,2	75,4	73,1	72,2
Частка підприємств, що отримали збиток, %	27,3	26,4	25,8	24,6	26,9	27,8

* Без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.
Джерело: [4].

Як видно з табл. 1, кількість зайнятих працівників (штатні, позаштатні та неоплачувані працівники) великих, середніх та малих підприємств становила відповідно 1560900 ос., 2623807 ос., 3956331 ос. у 2017 році. У 2018 році кількість зайнятих працівників великих, середніх та малих підприємств становила відповідно 1574301 ос., 2784464 ос. та 4173665 ос. Кількість найманих працівників (штатні та позаштатні працівники) великих, середніх та малих підприємств становила відповідно 1560883 ос., 2621738 ос. та 2393277 ос. у 2017 році. У 2018 році чисельність найманих працівників великих, середніх та малих підприємств становила відповідно 1574287 ос., 2782419 ос. та 2603135 ос.

Частка підприємств за даними Державної служби статистики в Україні, що отримали прибуток у 2018 році, була такою: великі підприємства – 73,6 %, середні підприємства – 75,4 %, малі підприємства – 72,2 %. Частка підприємств, що отримали збиток у 2018 році, становила: великі підприємства – 26,4 %, середні підприємства – 24,6 %, малі підприємства 27,8 %. Отже, можна зробити висновок, що в середньому кожне четверте підприємство (велике, середнє чи мале) в Україні є збитковим.

Дослідимо господарську діяльність фізичних осіб-підприємців в Україні за даними Державної служби статистики (табл. 2).

Отже, як бачимо з табл. 2, кількість фізичних осіб-підприємців впродовж 2015–2018 рр. скоротилася. Якщо у 2015 році їх чисельність становила 1630878 осіб, то у 2018 році їх вже було 1483716 осіб. Це зумовлено змінами в фіскальній політиці держави, що призвело до закриття недіючих фізичних осіб-підприємців. Сектор ФОПів для економіки України є потужним роботодавцем. Якщо у 2017 році кількість найманих працівників (штатні, позаштатні та неоплачувані працівники), що працювали у фізичних осіб-підприємців, становила 861313 осіб, то у 2018 році їх чисельність зросла до 1089210 осіб, або на 227927 осіб більше, що становило 20,92 % приросту. Кількість зайнятих працівників (штатні та позаштатні працівники) у 2017 році становила 2328116 осіб. У 2018 році чисельність зайнятих працівників, що працювали у ФОПів, зросла до 2572956 осіб, або на 224840 осіб більше, що становило 8,73 % приросту.

Показники діяльності фізичних осіб-підприємців в Україні за 2015–2018 рр.

Показники	Роки				Відхилення (2018 р./ 2017 р.)	
	2015*	2016*	2017*	2018*	абсолютне, осіб	відносне, %
Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, осіб	1630878	1559161	1466803	1483716	+16913	+1,13
Кількість найманих працівників за видами економічної діяльності, осіб	659452	748024	861313	1089240	+227927	+20,92
Кількість зайнятих працівників за видами економічної діяльності, осіб	2290330	2307185	2328116	2572956	+224840	+8,73

*Без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.
Джерело: [4].

Ведення малого та середнього бізнесу в сучасних ринкових умовах в Україні пов'язане з багатьма ризиками, труднощами, негативними факторами та чинниками. На основі опрацьованих праць та матеріалів, усі проблеми, з якими стикаються у своїй діяльності суб'єкти малого і середнього бізнесу, нами поділено на кілька груп [1–3, 5, 8–10]. Розглянемо їх детальніше.

Перша група проблем. Проблеми, що пов'язані із значними фінансовими та матеріальними витратами суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу на етапі започаткування господарської діяльності, зокрема:

- висока вартість оренди комерційної нерухомості;
- висока вартість купівлі-продажу комерційної нерухомості;
- завищені тарифи на комунальні послуги;
- потреба в закупівлі сучасного обладнання, устаткування, інструментів, техніки, технологій тощо.

Друга група проблем, з якими стикається малий та середній бізнес, це пошук та залучення кредитних коштів. Вагомою перешкодою для вітчизняного бізнесу є висока вартість кредитів. Кредитні ставки комерційних банків для бізнесу становлять 21–27 %, тому дозволити кредити собі можуть тільки високорентабельні підприємства. Перешкоджають отриманню позик малому і середньому бізнесу такі проблеми [5, с. 16]:

- складна процедура отримання кредитних коштів;
- значні витрати часу на розгляд та оформлення кредиту за невеликих термінів кредитування, невисока рентабельність діяльності малих та середніх підприємств, що не покриває банківської ставки по кредиту;
- брак або відсутність у позичальника застави, яку банки та кредитні установи розглядають як вид забезпечення. Значною перешкодою є проблеми із реалізацією застави боржників, яку банки та кредитні установи можуть реалізовувати довго та за зниженими ринковими цінами;
- ризики, пов'язані з невчасним поверненням кредиту і сплати відсотків за ним;
- ризики банкрутства малих та середніх підприємств через фінансову неспроможність.

Третя група проблем. Це проблеми, пов'язані із своєчасною реалізацією товарів, успішним наданням послуг та ефективним виконанням робіт. До цієї групи негативних факторів та чинників слід віднести низьку купівельну спроможність населення, що призводить до зниження обсягу продажу товарів, надання послуг та виконання робіт, коливання курсу валют, зміни у вподобаннях та смаках споживачів, висока конкуренція на ринку, демпінг цін тощо. Споживачі орієнтуються на економію свого бюджету, тобто більшою мірою шукають товар та послуги за зниженими цінами, акційні пропозиції, товари з довшим терміном використання. Такі маркетингові заходи для малого

та середнього бізнесу інколи важко здійснити. На ринку залишаються великі “гравці”, зменшується кількість малих та середніх суб'єктів господарювання на ринку, що банкрутують або виходять з ринку.

Четверта група проблем. Це проблеми, що пов'язані із економічною та суспільно-політичною ситуацією в Україні. Наприклад, якщо у 2015 році кількість зареєстрованих ФОПів в Україні становила 1630878 осіб, то у 2018 році вона зменшилась до 1483716 осіб. Це зумовлено зміною чинного законодавства, що передбачає сплату обов'язкових платежів – єдиного соціального внеску (ЄСВ) та податків з усіх без винятку фізичних осіб-підприємців (раніше “не активні” ФОПи не сплачували жодних платежів); зростанням кількості податкових перевірок та штрафів за недотримання чинного законодавства тощо.

Подальша політика уряду та парламенту в напрямку ускладнення ведення підприємницької діяльності може призвести до незадоволення та страйків фізичних осіб-підприємців, банкрутства та закриття багатьох суб'єктів господарювання, втрати робочих місць найманими працівниками та зростання числа безробітних, зменшення надходження коштів до бюджету, посилення монополізації великих підприємств на всіх ринках та інші негативні явища та процеси.

П'ята група проблем. Проблеми, що пов'язані з форс-мажорними обставинами. Останні згідно з чинним законодавством України поділяють на три групи [12]:

- природні явища: це погодні умови та стихійні лиха: ураган, буря, повінь, снігопади та нагромадження снігу, ожеледь, землетрус, пожежа тощо;
- обставини соціального характеру: страйки, масові заворушення, бойові дії та терористичні акти, оголошена та неоголошена війна (анексія Криму та бойові дії в Донецькій та Луганській областях), протиправні дії третіх осіб, рейдерство);
- дії влади: введення надзвичайно стану чи надзвичайної ситуації, проведення військової мобілізації, введення карантину (оголошення карантину в березні 2020 року з метою запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)).

Це, своєю чергою, унеможлиблює проведення своєї операційної діяльності суб'єктами малого та середнього бізнесу; спричиняє неспроможність виконувати свої зобов'язання перед контрагентами; нездатність реалізувати товари, надавати послуги чи виконувати роботи; обмеження певних видів діяльності, від чого суб'єкти господарювання несуть збитки; обмеження часу роботи підприємств та установ; ймовірність настання ризику втрати частини або всього майна підприємцями та юридичними особами тощо.

Вирішення проблем розвитку малого та середнього бізнесу в Україні повинно стати одним із ключових напрямків державної політики, адже саме мале підприємництво сприятиме значному підвищенню ефективності реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному поділі праці, посиленні конкурентоспроможності національної економіки [10, с. 62].

Варто зазначити, що в Україні протягом останніх шести років (від 2014 року) проводиться підтримує малий та середній бізнес Міністерство економічного розвитку і торгівлі (з 29 серпня 2019 року перейменоване на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України). Ще в 2013 році в Україні розробила Концепцію Загальнодержавної програми підтримки малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки для вирішення проблем розвитку бізнесу. Ця програма дозволяє впровадити в Україні нові види фінансової державної підтримки для малого і середнього бізнесу, а саме: часткову компенсацію процентних ставок за кредитами, які надаються під бізнес-проекти, компенсацію лізингових платежів; передбачається розширення програми мікрокредитування, а також розвиток відповідної інфраструктури підтримки [6].

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України започаткувало низку реформ для полегшення ведення бізнесу в Україні, а саме: закон про спрощення ведення бізнесу, що відмінив 16 неефективних регуляторних обмежень, гармонізував систему оренди землі та створив систему “єдиного вікна” для відкриття бізнесу лише за 2 дні; зміни до закону про ліцензування, які відмінили ліцензування 26 типів господарської діяльності; урядову постанову про дерегуляцію, яка відмінила потребу у неефективних сертифікатах у сільськогосподарській сфері та моніторинг користування надрами, що відкривали значні можливості для корупції; закон про

захист прав інвесторів, що привів стандарти законодавства до загальноєвропейських і забезпечив відповідний захист міноритарних акціонерів [7].

За сприяння Міністерства економічного розвитку і торгівлі України для малого та середнього бізнесу в Україні реалізовувалися: Програми ЄС підтримки приватного сектора в Україні – EU SURE (EU Support to Ukraine to Re-launch the Economy); Програма наукових досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії Горизонт 2020 (2014-2018); Програма ЄС “Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)”]; Програма для управлінських кадрів сфери підприємництва України (Fit for partner ship with Germany); Unlimit Ukraine by EBA – Програма розвитку та підтримки малого українського бізнесу.

Підтримку малому та середньому бізнесу в Україні надають також і міжнародні організації, наприклад, Регіональна Місія Агентства США з міжнародного розвитку (USAID); CASE Україна Competiveness of Small and Medium Enterprises (COSME) – європейська програма підтримки малого та середнього бізнесу; Центр соціально-економічних досліджень; Фонд цивільних досліджень і розвитку США; Представництво Європейської комісії в Україні тощо. Також підприємці малого та середнього бізнесу мають можливість виграти гранти на започаткування та ведення бізнесу.

У перспективі для забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу слід розробити шляхи подолання негативних чинників. На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки такими шляхами повинні стати:

- державна підтримка малого та середнього бізнесу, тобто це правове, інформаційне, фінансове забезпечення, забезпечення у сфері оподаткування та кредитування;
- міжнародна допомога, тобто це фінансова, технічна, юридична допомога, допомога у підготовці кадрів;
- підтримка малого та середнього бізнесу через франчайзинг, лізинг тощо;
- самоорганізація та кооперування малого та середнього бізнесу, а саме у формі громадських об'єднань, спілок та мереж, асоціацій та кооперативів;
- ефективне управління персоналом та професійна кваліфікована підготовка кадрів.

Висновки

Малий та середній бізнес є одним із головних напрямів економічного розвитку України. Малий та середній бізнес є ініціатором впровадження інноваційних процесів, фактором зменшення безробіття в країні, розвитку здорової ринкової конкуренції тощо. Без ефективної державної підтримки розвиток малого та середнього бізнесу неможливий.

У процесі аналізування розвитку малого та середнього бізнесу виявлено низку проблем, що ускладнюють операційну діяльність суб'єктів господарювання, зокрема проблеми, що пов'язані із започаткуванням власної справи; пошуком та генерацією коштів для ведення бізнесу; необхідністю реалізації товарів, послуг та робіт; із суспільно-політичною та економічною ситуацією в Україні; форс-мажорними обставинами. Для вирішення проблем фінансування малого та середнього бізнесу на державному рівні потрібно створювати спеціалізовані фонди, зменшувати ставки банківських кредитів, залучати комерційні банки до пільгових програм фінансування тощо. Враховуючи важливість розвитку малого і середнього бізнесу, можна зробити висновок, що надання кредитів бізнесу є перспективним видом діяльності для українських банків, а також важливим і необхідним для розвитку підприємництва в Україні.

Отже, держава не може розвивати свою економіку без розвитку приватного підприємництва, при цьому діяльність малого та середнього бізнесу відіграє важливу роль. Проте рівень розвитку малого та середнього бізнесу в Україні набагато нижчий ніж у багатьох розвинених європейських країнах. Українська економіка має всі можливості для розвитку підприємництва, що потребує подальших реформ та досліджень у цій сфері.

Перспективи подальших досліджень

Малий та середній бізнес в Україні потребує підтримки від вітчизняного уряду. В сучасних умовах розвитку приватний сектор економіки, а особливо індивідуальне підприємництво потре-

бують комплексного захисту. Зокрема, уряду потрібно розробити та впровадити механізм ефективної взаємодії між державою та підприємствами і, особливо, фізичними особами-підприємцями (ФОПами). Відсутність такого механізму засвідчує насамперед те, що малі підприємства, мікропідприємства та фізичні особи-підприємці ігноруються з боку держави. В подальших дослідженнях слід приділити увагу розробленню ефективного механізму інструментарію підтримки малого і середнього бізнесу у взаємодії з вітчизняним урядом.

1. Турчак В. В. (2013). Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. Молодий вчений. № 1, 39–44.
2. Поповенко Н. С., Ганенко О. В. (2012). Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні. ЕКОНОМІКА: реалії часу. № 1 (2), 126–132.
3. Кузнєцова Л. В. (2012). Вплив банківської системи України на розвиток малого і середнього бізнесу. Вісник соціально-економічних досліджень. № 2 (45), 249–254.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Крухмаль О. В., Криворучко Л. Б. (2010.) Джерела та проблеми фінансування малих підприємств в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. № 2. – (Серія “Фінанси і кредит”).
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки” від 28 серпня 2013 р. № 641-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
7. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua>.
8. Сілічєва Н. Є. (2015). Малий бізнес в Україні: стан та перспективи розвитку. Економічні інновації. Випуск 59, 303–309.
9. Табінський В. А., Телятник В. М., Сімон А. П. (2017). Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. “Молодий вчений”. № 3 (43), 848–851.
10. Дикань О. В. (2017). Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення. Вісник економіки транспорту і промисловості. № 57, 58–66.
11. Мікропідприємства, малі, середні та великі підприємства в новій класифікації підприємств, що прийнята зі змінами до закону про бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mikropidpriyemstva-mala-seredni-ta-veliki-pidpriyemstva-v-novij-klasifikacii-pidpriyemstv-shho-prijnyata-zi-zminami-do-zakonu-pro-bukhgalterskij-oblik.
12. Форс-мажор, обставини непереборної сили [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Форс-мажор.

1. Turchak V. V. (2013). Suchasnyi stan, problemy ta perspektvyvy rozvytku maloho biznesu v Ukraini [Current state, problems and prospects of small business development in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*. No. 1, 39–44.
2. Popovenko N. S., Hanenko O. V. (2012). Derzhavna pidtrymka rozvytku maloho biznesu v Ukraini [State support for small business development in Ukraine]. *EKONOMIKA: realii chasu*. No. 1 (2), 126–132.
3. Kuznietsova L. V. (2012). Vplyv bankivskoi systemy Ukrainy na rozvytok maloho i serednoho biznesu [The impact of the Ukrainian banking system on the development of small and medium-sized businesses]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. No. 2 (45), 249–254.
4. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. State Statistics Committee of Ukraine – Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Krukmal O. V., Kryvoruchko L. B. (2010.) Dzhherela ta problemy finansuvannia malykh pidpriyemstv v Ukraini. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu*. No. 2. – (Seriiia “Finansy i kredyt”).
6. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro skhvalennia Kontseptsii Zahalnodержavnoi prohramy rozvytku maloho i serednoho pidpriyemnytstva na 2014–2024 roky” vid 28 serpnia 2013 r. № 641-r. [Elektronnyi resurs]. Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Concept of the National Program of Development of Small and Medium-Sized Entrepreneurship for 2014–2024” of August 28, 2013 No. 641-p – Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
7. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy [Elektronnyi resurs]. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine – Retrieved from: <http://me.gov.ua>.
8. Silichieva N. Ye. (2015). Malyi biznes v Ukraini: stan ta perspektvyvy rozvytku [Small business in Ukraine: the state and prospects of development]. *Ekonomichni innovatsii*. Vypusk 59, 303–309.
9. Tabinskyi V. A., Teliatnyk V. M., Simon A. P. (2017). Problemy ta perspektvyvy rozvytku maloho biznesu v Ukraini [Problems and prospects of small business development in Ukraine] “*Molodyi vchenyi*”. No. 3 (43), 848–851.

10. Dykan O. V. (2017). Rozvytok maloho biznesu v Ukraini: problemy ta shliakhy zabezpechennia [Small business development in Ukraine: problems and ways to secure it]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. No. 57, 58–66.

11. Mikropidpriemstva, mali, seredni ta velyki pidpriemstva v novii klasyfikatsii pidpriemstv, shcho pryiniata zi zminamy do zakonu pro bukhgalterskyi oblik [Elektronnyi resurs]. Micro-enterprises, small, medium and large enterprises in the new classification of enterprises, which was adopted with amendments to the law on accounting – Retrieved from: mikropidpriemstva-mala-seredni-ta-veliki-pidpriemstva-v-novij-klasifikacii-pidpriemstv-shho-prijnyata-zi-zminami-do-zakonu-pro-buxgalterskij-oblik.

12. Fors-mazhor, obstavyny neperebornoi syly [Elektronnyi resurs]. Force majeure, circumstances of force majeure – Retrieved from: uk.wikipedia.org/wiki/Fors-mazhor.

R. Miroshnyk, U. Prokopieva

National University “Lvivska Politehnika”,
Department of Management Organization

DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZES BUSINESSES IN UKRAINE: PROBLEMS AND POSSIBILITIES

© Miroshnyk R., Prokopieva U., 2020

The article deals with problems of small and medium-sized businesses development in Ukraine. The social and economic functions of small and medium-sized businesses are outlined. Statistical indicators of small and medium-sized businesses and individuals-entrepreneurs activity is analyzed.

Important social and economic functions of small and medium-sized businesses are described, such as: problems of the population employment, providing market flexibility and adaptability, formation of a competitive environment, structural economy restructuring, freedom of market choice, economic growth by generating new ideas, the formation of a middle class that enables the creation of civil society.

A statistical research of entities activity in Ukraine is conducted. The authors analyzed the performance of small, medium and large enterprises in Ukraine in 2017–2018. Indicators of private entrepreneurs in Ukraine in 2015–2018 was researched. Research found that small and medium-sized businesses occupy a significant share in the economy of Ukraine. It has been established that in recent years there was a reduction in the number of private entrepreneurs, which is a non-negligible factor.

The authors analyzed and identified five groups of problems that small and medium-sized businesses face. These problems are: problems with starting business entities, problems related to financing and finding credit, problems related to goods sale, services and works, problems related to the economic and socio-political situation in Ukraine, problems that may arise in case of force majeure. Small and medium-sized businesses are faced with the problems of high cost of rent, high loan rates, fierce competition, price dumping, business risk, ineffective government support.

Solving development problems of small and medium-sized businesses in Ukraine is one of the key areas of public policy. Business support programs conducted over the last six years are reviewed. The focus is on the support of the Ministry of Economic Development and trade of Ukraine of small and medium-sized businesses. Programs and answers of the Ministry of Economic Development and trade of Ukraine in support small and medium-sized businesses are described.

Attention is paid to the current support for small and medium-sized businesses by the domestic government. Prospects of overcoming the negative factors for small and medium-sized businesses, such as: state support for small and medium-sized businesses, international assistance for small and medium-sized businesses, business support through franchising and leasing, self-organization and cooperation in the form of associations, unions, networks and branch, effective personnel management and skilled training are developed.

Keywords: small-sized business, medium-sized business, entrepreneurship, individual-entrepreneur, development, financing, legal entity, government, operational activity, problems, possibilities.